శిల్పి

సంచీ చేత్తో పట్టుకుని తండ్రి వెనుక నడుస్తున్నాడు గణపతి. మోకాళ్ళ వరకు జారిన వదులైన నిక్కరూ, బొత్తాములు లేని చొక్కా, చెరిగిపోయిన ముఖాని కందానిచ్చే క్రాఫింగూ, స్ఫుటంగా తేలిన ముక్కూ, పరిశీలనగా తీక్షణంగా చూసే చురుకైన కళ్ళూ.

గణపతి కాళ్ళు నడక దారి మీదే వున్నా ఆలోచనలు మాత్రం ఎక్కడో వున్నాయి. దృష్టి మరెక్కడో పరుగులిడుతూ ఉంది.

అప్పటికింకా ఎండ ముదరలేదు. కోనేటి ఒడ్డున బిందెల చప్పుళ్ళూ, కడియాల గలగలలూ యింకా పల్చబడలేదు.

"ఏవిఁటి బాబూరావ్, నీ కొడుకుని అప్పుడే పనిలో పెట్టేసేవేమిటి? తెలివైనవాడే. చదివించలేకపోయావూ?"

పంతులుగారి పలకరింపుకు ఆగి, చేతులు నలుపుకుంటూ తలొంచుకున్నాడు బాబూరావు. తండ్రి వంకా, పంతులుగారి వంకా ఆశగా చూశాడు గణపతి.

"ఏం చదువులు బాబయ్యా, మీకు తెలీందేముందీ? మనూరి బళ్ళో వున్నంతవరకూ చదివేడు. ఆనక చదవాలంటే వూరి విడిచి వెళ్ళాల. అయినా యీడు చదివేం జెయ్యాలయ్యా. మున్సబుగారబ్బాయిని చూస్తున్నాంగా, కాలేజీ సదువు సదివీ సేతులు ముడుచుకుని యింట కూచున్నాడు. మాకీ వృత్తివిద్య చాలులేయ్యా"

తండ్రి మాటలకు దిగులుపడి తలొంచుకున్నాడు గణపతి. చదువుకుంటే బాగుండునని వుంది. కానీ తండ్రి మాటకెదురు చెప్పలేదు!

"నువ్వన్నదీ నిజమేలే. వృత్తివిద్య నొదిలి చదువుకున్నా పనులు దొరుకుతాయన్న ఆశలేం కనుచూపు మేరలో లేవు. పోన్లే – రాణించాలంటే ఎందులో రాణించలేడూ" అంటూ వెళ్ళిపోయారు పంతులుగారు.

ఆయన కూడా తండ్రి అభిప్రాయాన్నే సమర్థించడం గణపతికి ఆశ్చర్యమనిపించింది.

గణపతి తండ్రి బాబూరావుకి టింబర్ డిపోలో పని. పెద్ద పెద్ద దుంగల్ని కొలతల ప్రకారం కొయ్యడం, పెద్ద కమ్ముల్ని వేరుచేసి రద్దు ముక్కలతో మేజాలూ, బల్లలూ, మంచాలూ మొదలైన వస్తువులు చెయ్యడం. ఈ పనికి అతనికి ముట్టేది నెలకి ఏ నూటయాభయ్యో! దానికోసం రోజూ మూడు మైళ్ళ దూరం వచ్చి పోతుంటాడు.

బాబూరావుకి ఆ పని మొదట్లో లాభసాటిగా కనిపించలేదు. అయినా క్రమేణా అలవాటయి అదే బాగుందనుకున్నాడు. అయితే తనలాగే మళ్ళీ తన కొడుకు కాకూడదని బాబూరావు చాలాసార్లు అనుకున్నాడు. కానీ లోకం చూసి, బ్రతుకు తెరువు కోసం వృత్తివిద్య తప్పదన్న నిశ్చయానికి రాక తప్పలేదతడు.

తండ్రీ కొడుకులు టింబర్ డిపో చేరేసరికి ఎండ ముదిరింది. తండ్రి పనిలో నిమగ్నమయ్యాక, అక్కడే ముందు రోజు సగం చెక్కి దాచుకున్న కర్రబొమ్మను బయటకు తీశాడు గణపతి.

తండ్రి వెనుక పనిలోకొచ్చిన కొత్తలో అతనికి తండ్రి చేసే పనిలో నేర్చుకునేదాని కంటే కాయకష్టమే ఎక్కువ కనిపించేది. తండ్రికి పనిముట్లు అందిస్తూ ఏ పనిముట్టు ఎప్పుడు ఎలా ఉపయోగించేదీ క్షుణ్ణంగా తెల్సుకున్నాడు. ఎంత నేర్చుకున్నా రోజు మొత్తం మీద అతనికెంతో సమయం మిగిలేది. ఏం చేయాలి అని ఆలోచనలో పడ్డ సమయంలో అతనికోరోజు డ్రాయింగు మాష్టారు గుర్తుకొచ్చాడు. తెల్లని గడ్డం, పొడవైన కాళ్ళూ, తెల్లని పంచ, లాల్చీ. బళ్ళో ఆయన చెప్పిన మొదటి బొమ్మ పోస్టు కార్డు. కార్డు ఎలా ఉంటుందో ఎవరికి వారు యింటి దగ్గరే వేసుకుని రమ్మన్నారు. రెండోది పాలపిట్ట. మూడోది ఏనుగు.... అలా ఎన్నెన్నో... బొమ్మలు గీయడం నేర్పించారు మాష్టారు. మాష్టారికి తనంటే అభిమానం. తను బొమ్మలు బాగా గీయగలడు. అదీ ఆయన అభిమానానికి కారణం!

ఆ ఆలోచనలోనే ఓ మెరుపు మెరిసింది. అంతే! వెంటనే అది కార్యరూపంలో పెట్టాలనుకున్నాడు గణపతి.

పనికిరాని చిన్న చిన్న కర్ర దిమ్మల్ని ఒకచోట చేరవేశాడు. ఆ తర్వాత తీరిక సమయంలో వాటి మీద తన దగ్గరున్న పనిముట్లతో బొమ్మలు చెక్కడం మొదలుపెట్టాడు. మొదట్లో చెక్కిన బొమ్మలు బాగా రాక సంతృప్తినివ్వలేదు. అయినా గణపతి అందుకు నిరుత్సాహపడలేదు. ఏమైనా సరే తనీవిద్యలో ప్రావీణ్యత సంపాదించాలనుకున్నాడు.

తను చేపట్టిన ఏనుగు బొమ్మ యీ రోజుతో పూర్తవుతుంది. బలమైన నాలుగు కాళ్ళూ, చేటల్లాంటి చెవులూ, తొండమూ, దంతాలూ, తోక.... పొందిగ్గా ఒక మాదిరిగా బాగానే వచ్చింది. ఫర్వాలేదు. యింకాస్త శ్రమపడితే అంత కంటే మంచి ఫలితమే రావొచ్చుననిపించింది. ఎలాగైనా దాన్ని పూర్తి చేసి మాష్టారుకి చూపించాలి! నిశ్చయంతోనే సాయంకాలానికి ఆ బొమ్మ పూర్తి చేసి సంచిలో వేసుకున్నాడు.

సాయంత్రమే మాష్టారింటికి పరుగెత్తుకెళ్ళి చూపించాడు. ఆయన బొమ్మను అటు ఇటు తిప్పి, ఓ చిరునవ్వు నవ్వి, "బావుంది కానీ యింకాస్త శ్రద్ధ, పరిశీలనా దృష్టి అవసరం!" అంటూ ఏవేవో సూచనలిచ్చారు. వాటిని శిరసావహించేడు గణపతి.

◆ ◆ ◆

"ఫర్వాలేదోయ్ బాబూరావ్. మీ వాడు గొప్ప శిల్పి అవుతాడు" అన్నాడు వెంకటరత్నం.

అతని మాటలకు సిగ్గుపడిపోయి చెక్కుతున్న బొమ్మను అక్కడే వదిలేసి లేచి నిల్చున్నాడు గణపతి.

వెంకటరత్నం ఆ టింబర్ డిపో యజమాని. అతనికి డిపో కాక, పక్కనున్న పట్నంలో ఓ చిన్న యిల్లు, ఫర్నీచర్ షాపు వున్నాయి. కొత్తగా కట్టే ఇళ్ళకు కావల్సిన దూలాలూ, తలుపులూ వగైరా కలప దగ్గర్నించి, యింటికి కావలసిన ఫర్నీచర్ వరకూ అన్నీ అతను సప్లయి చేయగలడు. అతని కింద నలుగురు పని తెలిసిన వడ్రంగులూ, ఆరుగురు కూలీలూ జీతాలకి వున్నారు.

చేస్తున్న పని ఒక్క క్షణం ఆపి, "ఏదో కుర్ర సన్నాసి బాబూ. తమ మాట చలవ వల్ల గొప్పోడైతే అంతే చాలు" అని మళ్ళీ పనిలో మునిగిపోయాడు బాబూరావు.

"ఏదీ చూపించా బొమ్మని" అంటూ గణపతి చెక్కుతున్న ఆ బొమ్మని చేతిలోకి తీసుకుని తేరిపారచూసి, "బాగానే వుందే" అన్నాడు వెంకటరత్నం.

రెండు కొంగలు... పెద్ద కొంగ చిన్న కొంగ నోటికి చేప నందిస్తోంది.

"ఊహ బాగుంది. పనితనమూ ఫర్వాలేదు" అన్నాడు.

ఆ మెప్పు గణపతికేం ఆనందాన్ని కలిగించలేదు. మాష్టారు బాగుందనాలి. అప్పుడే తనకి ఆనందం, సంతృప్తి.

ఆ రోజే వెంకటరత్నం మెదడులో ఓ మెరుపు లాంటి ఆలోచన వచ్చింది. ఆ విషయమై ఒక నిర్ణయానికొచ్చి ఆ సాయంకాలమే బాబూరావుని పిల్చి తన అభిప్రాయం చెప్పేడు. మొదట బాబూరావు నమ్మలేకపోయాడు. తర్వాత ఆనందంతో ఉక్కిరిబిక్కిరయ్యేడు. తన కొడుకు ప్రయోజకుడయ్యాడని అబ్బురపడ్డాడు.

ఆ మర్నాట్నించే గణపతి తన ప్రయోజకత్వానికి ఫలితం పొందసాగేడు. దుంగలు కోయగా వచ్చే పెద్ద పెద్ద రద్దు ముక్కలు మునుపటిలా హోటళ్ళకు వెళ్లక, గణపతి దగ్గర పోగౌతున్నాయి. వాటిని మలిచి, గణపతి బొమ్మలు చెయ్యాలి. దానికి గాను రోజు కూలి ఒప్పందం.

మొదట గణపతికి ఆనందమనిపించింది. తనకీ సంపాదన ఉంది. ఇక తమ కుటుంబమెప్పుడూ పస్తుండాల్సిన అవసరం లేదు అనుకున్నాడు. ఒప్పందం కుదిరాక తను చేసిన మొదటి బొమ్మ.... అడుగెత్తు ఏనుగు...తొండమెత్తి ఘీంకరిస్తూ! తన చేతుల మీదుగా ప్రాణాల్ని పోసుకున్నప్పుడు తన శక్తేమిటో తనకు తెలిసొచ్చింది గణపతికి. కానీ, అప్పుడే తను చేసిన వస్తువుల మీద 'నాది' అనే మమకారం కూడ ఏర్పడింది.

దాన్ని యజమాని పరం చేసి, కూలిగా వచ్చే మూడో నాలుగో రూపాయలు పట్టుకెళ్ళాలని పించలేదు. ఏమైనా సరే అది తన సృష్టి! దాన్ని తనే వుంచేసుకోవాలి! మాష్టారుకి చూపించి, బాగుందంటే అది ఆయనకే బహుమతిగా యివ్వాలి! అనుకున్నాడు.

కానీ ఆ విషయంలో అతనోడిపోయాడు. ఒప్పందం ప్రకారం తను చెక్కిన బొమ్మకు కూలే గిట్టింది.

తను పడ్డ శ్రమకది తగిన పరిహారం కాదేమోననిపించింది గణపతికి. ఆ విషయమే నీళ్ళు నిండిన కళ్ళతో అంటే, "ఓరి పిచ్చినాయనా. ఆ కఱ్ఱ యజమానిది. అది మామూలు కఱ్ఱ కాదు – రోజ్‌ఉడ్ అంటారు దాన్ని. చాలా ఖరీదైంది. ఇక నీ కష్టమంటావా? దానికి కూలి గిట్టనే గిట్టింది. పోతే, నీ చేతిలో పనితనం ఉంది కాబట్టి అంతకంటే మంచివి ఎన్నో నువ్వు చేసుకోగలవు?" అని సర్దిచెప్పేడు తండ్రి.

గణపతి కళ్ళలో నిలిచిన నీటి బిందువులు నేల మీద పడి యింకిపోయాయి.

ఉన్నట్లుండి ఓ రోజు వెంకటరత్నం గణపతిని నెలవారీ పద్ధతిలో పనిలో పెట్టుకుంటున్నట్లు ప్రకటించాడు.

బాబూరావుకి ఆనందం పట్టనలవి కాలేదు.

గణపతి ముఖంలో మాత్రం ఏ భావమూ కనిపించకపోయేసరికి వెంకటరత్నం ఆశ్చర్యపడి, "ఏం నీ కిష్టమేనా" అనడిగాడు.

తండ్రి ముఖం వంక చూసి, 'ఇష్టమే' అన్నట్లు తలూపాడు గణపతి.

తల తాటించి, గణపతి భుజం తట్టి;–

"నాకు నువ్వంటే ఎంతో యిష్టం. అందుకే అలా చేశాను" అంటూ వెళ్ళిపోయాడు వెంకటరత్నం.

అతని మాటల్లో అబద్ధం, అతని చేతల వెనుక స్వార్థం వున్నాయని గణపతికీ, బాబూరావుకీ తెలియకపోయినా, వెంకటరత్నానికి మాత్రం బాగా తెలుసు. ఎందుకూ పనికిరాదనుకుని వంట చెరుకుగా హోటళ్ళకు పంపే రద్దు కలపలోంచి కూడా తను లాభాన్ని ఆర్జిస్తున్నాడు. ఆ కొయ్య బొమ్మలకి పట్నంలో అంత గిరాకీ వుంటుందని అతనూహించలేదు. ఏదో... అన్నిటితోపాటు యివీ చెల్లకపోతాయా అనుకున్నాడు. కానీ వాటి కోసం కారుల్లోంచి బడాబడా సాబులొస్తారనీ, షిప్పుల్లోంచి దిగిన విదేశీయులు విపరీతమైన మోజు చూపిస్తారనీ అతడు వూహించలేదు. ఐదారు రూపాయలకు తయారైన బొమ్మ పాతిక వరకూ పలుకుతుందని తెలుసుకుని ఆశ్చర్యపోయాడు. అందుకే మట్టిలోంచి మాణిక్యాలను తీయగల గణపతిని స్థిరంగా తన వద్దే వుంచేసుకోవాలనుకున్నాడు.

ఏళ్ళు గడుస్తున్నాయి.

గణపతి యిపుడు పనిలో ఉత్సాహంగానే వున్నాడు. తండ్రి సంపాదనకు తన సంపాదన తోడవటం వల్ల యింట్లో అందరూ ఆనందంగానే వుంటున్నారు. అదే అతనికి

సంతోషమనిపించిన విషయం.

రాన్రాను అతడికి తను చేసే పనిలో దీక్ష ఎక్కువయింది. చేతిలోని కళ కూడా పరిపక్వత చెందింది. అతనిప్పుడు యే కర్ర ముక్కను పట్టుకున్నా సజీవ శిల్పమౌతోంది! ఆ శిల్పంతో గణపతికున్న బంధమంతా తండ్రీ కూతుళ్ళ మధ్యనున్న బంధమే!

'అల్లారుముద్దుగా పెంచి, మాటలు నేర్పించి, నడవడికను చక్కదిద్ది, సంస్కార వతిగా చేసి, చివరికి ఓ అయ్య చేతిలో పెట్టడం, అంతే! ఆ అనుబంధమే తనకు మిగిలేది' అనుకునేవాడు గణపతి తను చేసిన బొమ్మలు గుర్తొచ్చినప్పుడల్లా.

ఎగిరే పక్షులూ, చెంగున దూకే జింకలూ, గుండ్రని గోళం మీద నాలుగు కాళ్ళూ పెట్టి సర్కస్ చేసే ఏనుగూ, కడవ నెత్తిన పెట్టుకుంటూ జారిన పైటను సవరించుకునే సుందరీ, కారుణ్యమూ సౌందర్యమూ కలగలసి మూర్తీభవించిన బుద్ధ భగవానుడూ, ప్రళయకాలంలో నర్తించే పరమశివుడూ.... ఎన్నో.... ఎన్నెన్నో బొమ్మలు.... గణపతి చేతుల్లో రూపులు దిద్దుకుని ప్రాణాలు పోసుకున్నాయి!

ఆ రోజు..... .

ఆ వెన్నెల రాత్రి.... ఆరు బయట పడుకుని చంద్రుడిని చూస్తున్న గణపతికి పాక లోపల్నించి తల్లి మాటలు వింతగా వినిపించాయి. పున్నాగ చెట్ల మీంచి వీచిన గాలి ఎందుకో కొత్తగా గిలిగింతలు పెట్టింది.

పెళ్ళి!

తనకు పెళ్ళా?

అతని వూహలు దృశ్యాలై శిల్పాలై ఆకాశం మీద రూపులు దిద్దుకుంటూ అతన్ని ఆనందడోలిక లూగించాయి. ఆ రాత్రి మెదిలిన భావం... ఆ కళాత్మక హృదయం మీద నిలిచిన ముద్ర.... ఆ మర్నాడే అతని చేతిలో రూపులు దిద్దుకోనారంభించింది.

ఓ అందాల పల్లకిలో... అపురూప లావణ్యవతి! సిగ్గు తెరలలో ముఖము దించుకుని... ఓరకంట చూస్తూ. పల్లకీ మోసే బోయీలలో కూడా ఉత్సాహం! ముందు సన్నాయి మేళం ... వెనుక బంధు జనం... వింత వింత దుస్తుల్లో.... ఆకాశంలో దూరంగా ఎగిరే పక్షుల జంట.

ఈ చిత్రాన్ని వెడల్పయిన దళసరి రోజ్ వుడ్ పలకలో అందంగా మలిచాడు. చుట్టూ ఫ్రేంలా అందమైన డిజైను.

ఆ పెళ్ళి పల్లకీ గణపతిలో ఓ అపురూపమైన ఆపేక్షని తెచ్చిపెట్టింది. 'ఆ పెళ్ళి తనదేనా? ఆ పల్లకి తన కోసమేనా' అనిపించింది. ఊహకు తగిన రూపాన్నివ్వగల తనలోని శక్తికి అబ్బురపడ్డాడు.

తీరా అన్ని అలంకరణలూ పూర్తి చేసుకుని పల్లకీ వీధిలోకి నడిచే వేళకు గణపతి కళ్ళతో నీళ్ళు తిరిగాయి. తను అమ్ముడుపోయిన శిల్పి అని గుర్తుకొచ్చి బాధగా కళ్ళు తుడుచుకున్నాడు. సాటి మనిషి మీద చూపాల్సిన మమకారం ఒక ప్రాణం లేని చెక్క బొమ్మ మీద చూపడమేమిటి? చేతిలో ఎంత నేర్పున్నా ఒకరికి తలొగ్గిన తనకు

యిష్టాయిష్టాలేమిటి? అని సమాధానపడ్డాడు.

వెంకటరత్నం ఒక్కమారు కేన్ చెయిర్లోంచి ముందుకు వంగేడు. తన పేర్న వచ్చిన ఉత్తరంలోని సంగతి తెలుసుకుని అతని గుండె ఆగినంత పనయ్యింది.

యేడాది క్రితం తను ఒక విదేశీయునికి రెట్టింపు ధరకమ్మిన 'పల్లకి' దారు చిత్రానికి బహుమతా? - ఆశ్చర్యపోయాడు.

భారతీయ సంప్రదాయం తొణికిసలాడే ఆ దారు చిత్రం విదేశీ శిల్ప చిత్రాలతో పోటీ పడి గెలిచి ప్రథమ స్థానాన్నలంకరించిందనీ, దాన్ని మలచిన భారతీయ శిల్పి శ్రీ వెంకటరత్నానికి నగదు బహుమతి భారత ప్రభుత్వం అందజేస్తుందని .... వార్తను మోసుకొచ్చిన కాగితం అతని చేతిలో రెపరెపలాడి గింజుకుంది.

సరిగ్గా నెల్లాళ్ళ తరువాత -

నిండు సభలో వేదిక మీద పెద్దల మధ్య కూర్చుని ఆనందంతో పరవశిస్తున్న వెంకటరత్నం మనసూ ఒక్కమారు గిజగిజలాడింది.

ఆ వెంటనే అతనిలోని ఆనందమంతా ఒక్క దెబ్బతో ఎగిరిపోయింది. మెడలోని పూదండ చెమట్లతో తడిసిపోయింది. హత్యానేరంలో పట్టుబడి, జైలు నించి తప్పించుకుని పారిపోతున్న నేరస్తుడిలా ఉన్నాడాయన.

దూరంగా ద్వారం దగ్గర గోడ నానుకుని నిల్చున్న గణపతి వైపు దొంగలా చూశాడు.

ఈర్ష్యాద్వేషాల కతీతమైన మానవత్వం మూర్తీభవించిన శిల్పిగా కనిపించాడతడు.

సృష్టికి ప్రతిసృష్టి చేసే బ్రహ్మ తేజస్సు అతని కళ్లలో కనిపించింది.

వెంకటరత్నం కళ్ళలో నీళ్ళు నిలిచాయి.

కసాయి గుండెలో కరుణ!

లేచి, వేదిక దిగి, గణపతి వంక నడిచాడు.

గణపతి చూపులో అమాయకత్వం!

సభలో ఆశ్చర్యం!!

యువ మాసపత్రికలో '1981 చక్రపాణి అవార్డు' పొందినది - మార్చి 1982

విశాఖ సాహితి ప్రచురణ "ఒక దశాబ్ది బహుమతి కథలు"లో చేర్చబడింది -1998

హిందీలోకి అనువదించబడి "దక్షిణ్ భారత్"లో ప్రచురింపబడింది - 1990

"తెలుగూకీ సర్వశ్రేష్ఠ కహానియాఁ" సంకలనంలో చేర్చబడింది - 1998

మహారాష్ట్ర స్టేట్ బోర్డు ఆఫ్ సెకెండరీ ఎడ్యుకేషన్ వారి పదవ తరగతి పాఠ్యగ్రంథం "కుమారభారతి"లో పాఠ్యాంశంగా చేర్చబడింది - 2001